

DOI: 10.26565/2310-9513-2024-20-11

УДК 378.6:33(477.53-25):929Скляр

МОВОЮ ТВОРІВ ТА ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ : ДО 70-РІЧЧЯ ДОКТОРА ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА ГЕОРГІЯ ПАВЛОВИЧА СКЛЯРА

Лиман Сергій Іванович

доктор історичних наук, професор

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

майдан Свободи, 4, м. Харків, Україна, 61022

e-mail: s.lyman@karazin.uaORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0371-7181>

У статті розглядається біографія та науково-педагогічна діяльність відомого педагога вищої школи, професора, адміністратора, громадського діяча Г. П. Скляра, якому цього року виповнилося 70 років. Основний внесок у науку вчений зробив у таких галузях як туризмологія та економічний потенціал підприємств торгівлі споживчої кооперації. Цьому присвячено фундаментальні дослідження Г. П. Скляра, в тому числі його докторська дисертація «Економічні умови та протиріччя розвитку споживчої кооперації в перехідній економіці». Г. П. Скляр – досвідчений адміністратор та керівник, декан факультету підвищення кваліфікації, директор Міжгалузевого інституту підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців, завідувач кафедри туристичного та готельного бізнесу Полтавського університету економіки та торгівлі. Багаторічна науково-педагогічна, громадська, адміністративна діяльність Г. П. Скляра сприяла розвитку української науки та підготовці нових кадрів для економіки та туристичної сфери України.

Ключові слова: Г. П. Скляр, туристичний бізнес, туризмологія, споживча кооперація, Полтавський університет економіки та торгівлі.

21 грудня 2024 року виповнюється 70 років від дня народження відомого українського вченого, видатного педагога, визнаного фахівця у галузі туризмології та економічної теорії споживчої кооперації доктора економічних наук, професора Георгія Павловича Скляра.

Георгій Скляр народився у 1954 р. у Полтаві в робочій родині¹. Біографія її членів яскраво відображала особливості тих часів, зокрема політичні, економічні, демографічні, побутові реалії України. З багатодітних родин походили і батько Георгія Павловича полтавчанин Павло Григорович Скляр (1925-2000), і мати Жаннета Павлівна Скляр (1927-2015), народжена у Вінницькій області, причому якщо в батьківській родині було п'ятеро синів, у родині мами – п'ять дочок. За словами Г. П. Скляра, він отримав при народженні ім'я Георгій на честь батька Жаннети Павлівни кооператора Павла Андріановича Атаманчука і на прохання її матері фельдшерки Єфросинії Василівни. Можливо, саме факт діда і зумовив у майбутньому інтерес онука до теорії і практики кооперації.

На створення родини Скляр вплинули міграційні процеси, обумовлені подіями Другої світової війни. У 1942 р. Павло Скляр опинився як оstarбайтер у Німеччині, а після визволення військовими США – у госпіталі у Польщі. Такі факти біографії не дали Павлу можливості у подальшому вчитися у військовому училищі, про що мріяли багато з його однолітків. Але анкетна заборона на право носити офіцерські погони не поширювалася на обов'язок служити строкову службу. Після цієї служби на початку 1950-х років він повернувся до рідної Полтави, яка була вщент спалена при відступі нацистів у 1943 р. Тому в умовах істотних для багатьох полтавчан житлових проблем йому вдалося орендувати лише стару хату з долівкою. Павло Скляр почав працювати токарем на заводах міста. Пізніше, у 1975 році, він був нагороджений орденом «Знак Пошани». Про цей факт нагородження написав директор Полтавського заводу штучних алмазів і алмазного інструменту В. П. Барабан у книзі «Полтавські алмази» (1986 р.).

Матір Георгія Павловича Жаннета Павлівни ледь залишилася живою, коли вже 22 червня 1941 р. її

¹ Лиман С. І., Манжура О. В. Скляр Георгій Павлович. *Енциклопедія Сучасної України*. К., 2024. <https://esu.com.ua/article-883645>

батько П. А. Атаманчук під бомбами німецької авіації встиг відправити родину вантажівкою-«полуторкою» в евакуацію з м. Тербовля Тернопільської області, де з 1939 року був призначений новою владою на посаду головного бухгалтера райспоживспілки. Сам він, мобілізований в перший день війни, в званні капітан-інтенданта II рангу забезпечував потреби армії у паливно-мастильних матеріалах і пропав безвісти у 1942 р. Після евакуації і закінчення війни Жаннета Павлівна переїхала до Полтави, працювала на Полтавській взуттєвій фабриці контролером, згодом – інспектором відділу кадрів і разом із чоловіком виховувала сина Георгія. Батьки Г. П. Скляра, як й більшість їх однолітків, закінчили 7-річну школу, тому всіляко підтримували прагнення Георгія до освіти. Започатковану батьками традицію сімейних подорожей Георгій Павлович продовжує разом з сином Ростиславом та онуком Ігорем.

В рік народження Георгія фактично розпочиналася хрущовська відлига – нетривалий період спроб обмеженого реформування сталінського тоталітаризму. Це був дуже цікавий час не лише для дорослих, але й для дітей, які постійно чули все більш докладні, відверті та сміливі розповіді батьків, дідусів, бабусь та їх знайомих про реальні, а не «плакатні» події, про долю України, окремих родин та осіб. Ці розповіді доби дитинства водночас приваблювали і шокували, надихали та лякали, але формували власний погляд на суспільство, державу, світ, і на місце в них людини. Полтава післявоєнних часів дуже повільно змінювала свій зовнішній вигляд, перед очима постійно перебували тротуари з дошок, зруйновані війною помешкання, але залишалося й багато старовинних будівель, майже кожна з яких була пов'язана з певними подіями історії, літератури, мистецтва і наполегливо, хоч і мовчазно, доповнювала розповіді полтавчан.

Триповерховий житловий будинок, у якому у комунальних квартирах післявоєнної відбудови проживали працівники Полтавської взуттєвої фабрики, зокрема, родина Скляр, був до революції дохідним домом комерсанта Самойловича з крамницями, рестораном та гостьовими номерами. Поряд з цим історичним будинком, на відстані кварталу, розташувалися будівлі середньої школи № 3 (колишня Полтавська гімназія) та № 10 (збудований у 1922 р. народний дім В. Г. Короленка). Школа № 10 була розташована зовсім поруч з відкритим у 1903 р. відомим усім полтавчанам та гостям міста пам'ятником І. П. Котляревському. Викарбувані на пам'ятнику слова з «Наталки Полтавки» («Де згода в сімействі, де мир і тишина, щасливі там люди, блаженна сторона») відображають ментальну сут-

ність, стрижень полтавчан і українства в цілому. На погляд науковця Г. П. Скляра в Україні виключно важливе значення має родинна традиція – «...поки не зруйнована родина, живе і Україна». Проблема щастя в подорожах та блага туризму є одним з векторів сучасних наукових досліджень Г.П. Скляра.

Батьки вибрали для навчання Георгія середню школу № 10. Так сталося, що вже у перший день навчання фотокореспондент обласної газети «Зоря Полтавщини» зробив фото, розміщене у цій газеті 2 вересня 1962 р., а згодом у одному із залів Полтавського краєзнавчого музею (у будівлі колишнього Полтавського губернського земства). На передньому фото – 7-річний Георгій. Так, говорить з гумором Г. П. Скляр, він «став музейним експонатом і увійшов в історію». Під час навчання у школі Георгій набуває досвіду перших туристичних поїздок: разом з родиною до м. Київ на вихідні дні; в с. Минівку Полтавського району – на літні та зимові канікули, на гостину до старшого брата батька Сергія; разом з класом – до заповідника «Асканія-Нова» тощо.

Георгій Павлович зберіг і зберігає зараз взаємну любов та повагу до Полтави. Саме в цьому місті він у 1972 р. закінчив середню школу №10, а ще через 4 роки (1976) – Полтавський кооперативний інститут (нині Полтавський університет економіки і торгівлі, ПУЕТ). Навчання в інституті включало виробничі практики на підприємствах споживчої кооперації. Георгій Скляр виїзжав і проходив практику на плодоконсервних заводах і заготконторах у м. Красноград і м. Лозова Харківської області; м. Полтава і м. Кобеляки Полтавської області. Відмінник Георгій Скляр також займався студентською науковою роботою і в квітні 1976 р. виїздив для участі у конференції, що проводив Львівський торгово-економічний інститут, нині університет. Згодом, у 1979 р., Георгій став аспірантом цього відомого закладу з давніми науковими традиціями. В ПКІ-ПУСКУ-ПУЕТ Г. П. Скляр працює вже майже півстоліття: від 1976 року він – асистент кафедри економіки і організації заготівель сільськогосподарських продуктів і сировини, від 1989 року – старший викладач кафедри економіки і організації заготівель сільськогосподарських продуктів і сировини, від 1990 року – доцент кафедри економіки і організації заготівель сільськогосподарських продуктів і сировини, від 1991 року – декан факультету підвищення кваліфікації, від 1993 року – директор Міжгалузевого інституту підвищення кваліфікації та перепідготовки спеціалістів, від 2009 року – провідний науковий співробітник, від 2011 року – професор кафедри фінансів², від 2012 року – завідувач кафедри туристичного та готельного бізнесу. Навіть

² Полтавський університет економіки і торгівлі (1961-2011) : історичний нарис / укладач В. М. Артеменко. Полтава, 2011. С. 282, 286.

перелік цих посад – від асистента до завідувача кафедри, декана та директора інституту – є переконливим доказом високої управлінської компетентності Георгія Павловича, затребуваності його кращих якостей адміністратора, керівника в дуже складні часи, коли українська вища школа зазнала істотних організаційних, методичних, кадрових змін.

Логіка змін вимагала адаптації науково-педагогічних працівників до умов ринкової економіки, набуття власного і творчого запозичення закордонного досвіду організації навчального процесу, застосування інноваційних освітніх методик і технологій. З цією метою при Полтавському кооперативному інституті був створений науково-виробничий кооператив «Єврика», в якому Г. П. Скляр у 1993-1996 рр. займав посаду консультанта і був відповідальним за програми кооперативу в сфері освіти. У грудні 1994 р. кооператив виступив співзасновником Українсько-німецького Центру підприємництва «Полтава», у якому Г. Скляр працював директором навчальних і консультативних програм (1994-1997 рр.). Полтавським кооперативним інститутом і Центром були встановлені контакти з навчальними закладами США (Консорціум навчальних закладів Західного Массачусетсу) та Німеччини (Академія експорту землі Баден-Вюртемберг у м. Ройтлінген). У 1993 р. Г. П. Скляр стажувався в Академії експорту землі Баден-Вюртемберг. У 1993-1994 рр. при його безпосередній участі у Полтаві та Німеччині були проведені інтегровані семінари з керівними працівниками споживчої кооперації та підприємцями, зокрема з питань індустрії відпочинку. Співробітництво з навчальними закладами США було націлене на забезпечення потреб у розповсюдженні зарубіжного досвіду з організації ресторанного бізнесу, готельного господарства, туризму, функціонування фінансових механізмів у країнах ринкової економіки.

У 1997 р. Г. П. Скляр у складі робочої групи працівників Полтавського кооперативного інституту здійснив візит до США у рамках виконання проекту розвитку освітніх програм з бізнесу і економіки, що виконувався спільно з Массачусетською радою з міжнародної освіти та фінансувався фондом «Євразія». Члени групи відвідали низку занять, ознайомилися з роботою Нью-Йорської фондової біржі, провідних банків у Всесвітньому фінансо-

вому центрі, провели екскурсію до Всесвітнього торгового центру, Білого дому і будівель Конгресу США, зустрілися із представниками політичних і місцевих ділових кіл, відвідали пам'ятні місця штату Массачусетс, м.м. Нью-Йорк та Вашингтон.

У цей же період за участю Г. П. Скляра виконувалися проекти від Міжнародного фонду «Відродження», Фонду Конрада Аденауера тощо.

В період 1979-2003 рр. ПУЕТ постійно поширював свою географію, було відкрито п'ять його заочних факультетів та філій. Г.П. Скляр особисто виїздив для проведення занять зі студентами в м.м. Донецьк, Черкаси, Симферополь.

Усі ці роки Георгій Павлович плідно займався науковою діяльністю. Досвід проведення прикладних економічних досліджень, навик збору, обробки, аналізу статистичних матеріалів асистент Г. П. Скляр отримав, працюючи за сумісництвом на посаді молодшого наукового співробітника галузевої науково-дослідної лабораторії економіки й організації заготівель Полтавського кооперативного інституту. Для збору матеріалів та презентації результатів досліджень Г. П. Скляр неодноразово виїздив у відрядження до кооперативних організацій України та за її межі.

У 1989 році він захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук «Підвищення економічного обґрунтування планів закупівель сільськогосподарської продукції споживчою кооперацією в нових умовах господарювання» (науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент Б. В. Зима). В подальшому тема розвитку кооперативних відносин у суспільстві постійно присутня у його науковому доробку. У 2004 р. Георгій Скляр підготував монографію «Феномен кооперації»³, а у 2006 р. – також монографію «Філософія кооперації»⁴.

Подальші дослідження з цієї теми знайшли відображення у фундаментальній монографії «Економічні умови і протиріччя розвитку споживчої кооперації в перехідній економіці»⁵, посилання на яку можна побачити у численних працях з цієї тематики⁶. Вона була опублікована у 2008 р.⁷ Через три роки у 2011 році на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.051.01 Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Георгій Павлович

³ Скляр Г.П. *Феномен кооперації*. Полтава: Інтер Графіка, 2004.

⁴ Скляр, Г. П. *Філософія кооперації*. Полтава: Інтер Графіка, 2006. Згодом, адаптований журналістами варіант монографії «Філософія кооперації» був розміщений у газеті «Вісті Центральної спілки споживчих товариств України. Діловий випуск. №4 (765), 26 січня 2007 р.; № 5 (766), 2 лютого 2007 р.

⁵ Скляр Г. П. *Економічні умови і протиріччя розвитку споживчої кооперації в перехідній економіці* : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. 279 с.

⁶ Див. наприклад: Таран-Лала О. М. *Функціонування соціально-економічних систем: теорія та практика* : монографія. Полтава, 2016. С. 74, 197, 251.

⁷ Полтавський університет економіки і торгівлі (1961-2011) : історичний нарис / укладач В. М. Артеменко. Полтава, 2011. С. 458.

захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук «Економічні умови і протиріччя розвитку споживчої кооперації в перехідній економіці» (науковий консультант – доктор економічних наук, професор Г. В. Задорожний)⁸.

Багаторічна плідна наукова робота Г. Скляра гідно оцінена вітчизняною науковою спільнотою. У травні 2019 р. Академія економічних наук України обрала Георгія Скляра академіком Академії економічних наук України зі спеціальності «Міська і регіональна економіка».

Захист докторської дисертації майже збігся з початком наукових розробок Георгієм Павловичем в новій для нього галузі туризмології. Хоча, чому у новій? Справа в тому, що й попередня його діяльність була тісно пов'язана з постійними відрядженнями і мандрівками як Україною так й за її межі. Фактично це були елементи туризму. Робота у сфері підвищення кваліфікації та перепідготовки спеціалістів дала неоціненний досвід прийому і розміщення слухачів, організації харчування і проведення екскурсій, а у подальшому – їхніх відряджень до інших країн, зокрема до Німеччини та США. Навіть назва кафедри, на якій Георгій Павлович працював з 1976 р. (економіки і організації заготівель сільськогосподарських продуктів і сировини) зумовила його активні подорожі мальовничими містами та селами, а закони гостинності приймаючих сторін завжди залишали певний час на ознайомлення з пам'ятками Запорізької області, Криму, Полтавської, Сумської, Черкаської, Рівненської, Волинської областей тощо. Це формувало ті навички активного допитливого туриста, які істотно допомогли як у теорії так і на практиці, коли від 2012 року Г. П. Скляр посів посаду завідувача кафедри туристичного та готельного бізнесу⁹. Туристичний бум, який охопив тоді Україну та увесь світ, викликав необхідність підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних активізувати вітчизняну туристичну галузь. Додамо, що кадрове призначення Георгія Павловича сталося в тому самому доленосному для туристичної і спортивної України 2012 році, коли наша держава приймала Чемпіонат Європи з футболу і відкривалася у найпривабливішому вигляді сотням тисяч уболівальників та туристів з усього світу. В інтерв'ю кореспонденту газети «Вісті Центральної спілки споживчих товариств України» (№8 (1237), 25.02.2016 р.), присвяченому першому випуску бакалаврів з туризму в ПУЕТ, Георгій Скляр звернув увагу на пріоритетність

розвитку внутрішнього туризму в Україні («туризм можна розвинути у кожному регіоні») та відмітив зростання популярності турів вихідного дня. На його думку, фахівець у сфері туризму повинен мати широкий світогляд, просто мусить бути обізнаним у темах культури, історії, природних ресурсах, знати іноземні мови, допомагати збереженню вітчизняних пам'яток, бо «...від багатьох замків, маєтків залишилися руїни і легенди». Тому потрібна ставка на молодь, яку вирізняє відкритість до новинок, схильність до креативного експериментаторства.

Під керівництвом Г. П. Скляра кафедра туристичного та готельного бізнесу досягла значних успіхів. Колектив кафедри складався з 9 осіб, два з яких були доктори, сім – кандидати та асистенти. Серед них ті, хто допомагав та зараз допомагає Георгію Павловичу у навчальному процесі і вихованні молоді – доц. М. М. Логвин, доц. О. О. Тараненко, проф. П. В. Шуканов, доц. Ю. В. Карпенко, доц. Л. В. Дробиш, асистент Л. І. Климова тощо. Г. П. Скляр викладає декілька дисциплін, серед яких – Вступ до фаху, Туризмологія, Організація туризму (Основи туризмознавства), Спеціалізований туризм (культурно-пізнавальний) тощо. Його наукові публікації з туризмознавства відомі фахівцям і мають високий індекс цитування¹⁰.

На бакалаврських та магістерських програмах за ці 12 років під керівництвом Г. П. Скляра було підготовлено низку фахівців, які плідно працюють в усіх куточках світу. Мав можливість неодноразово переконатися у високому рівні підготовки здобувачів кафедри, яку очолював Георгій Павлович. Активний, динамічний, завжди налаштований на практичну складову знань та вмінь майбутніх фахівців, Г. П. Скляр неодноразово особисто організовував екскурсії своїх студентів у різні куточки України, зокрема до Харкова. Саме під час однієї з таких зустрічей і екскурсії нашим містом у 2014 р. я й мав честь особисто познайомитися з Георгієм Павловичем. Відразу знайшов в цій людині приємного співрозмовника, справжнього фахівця, блискучого оратора, доброзичливого колегу, який завжди був готовий допомогти досвідом та порадами. У наступні роки ці екскурсії та взаємовідвідування відбувалися постійно, а символом справжньої нерозривної єдності різних регіонів України стало спільне сходження з Г. П. Скляром на Говерлу викладачів, співробітників, студентів-туристів Харкова, Полтави, Чернівців, організоване восени 2016 р. визнаним фахівцем з

⁸ Скляр Г. П. Економічні умови і протиріччя розвитку споживчої кооперації в перехідній економіці

⁹ Лиман С. І., Манжура О. В. Скляр Георгій Павлович. *Енциклопедія Сучасної України*. К., 2024. <https://esu.com.ua/article-883645>

¹⁰ Див.: Скляр Г. П. Економічна сутність та закономірності розвитку ринку туристичних послуг в Україні. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. Серія «Економічні науки». 2014. Вип. 1. С. 106–112; Скляр Г. П. Свідомий розвиток партнерства у сфері туризму в умовах глобалізації. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2014. № 2(2). С. 142–145; Скляр Г. П., Карпенко Н. М. Рекреаційно-туристична привабливість регіону: екологічний та інвестиційний аспекти. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. Серія «Економічні науки». 2012. № 2 (53). С. 23–28.

організації туристичної діяльності України, зам. директором Чернівецького торговельно-економічного інституту В. Ф. Кіфяком.

Саме Георгій Павлович та Василь Федорович на весні того самого 2016 р. входили до складу акредитаційної комісії, яка позитивно оцінила освітню бакалаврську програму новоствореної кафедри туристичного бізнесу Харківської державної академії культури. Мені як завідувачу тієї кафедри (2013-2019) та її колективу дуже допомогли тоді професійні поради і побажання моїх колег-друзів. Але справжній майстер-клас я отримав, коли сам через півтора роки очолював акредитаційну комісію і разом з відомим фахівцем у галузі туризмології, заступником голови науково-методичної комісії МОН України з туризму, завідувачем кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна доц. А. Ю. Парфіненом безпосередньо знайомився з матеріальною базою, організацією навчального процесу, колективом кафедри туристичного та готельного бізнесу ПУЕТ, її студентами. Цей вищий навчальний заклад був ледь не єдиним на мій пам'яті, в якому здобувачі-туристи мали власну туристичну агенцію! Розташована на першому поверсі головного корпусу ПУЕТ, ця агенція була одним з кращих переконливих доказів вдалого поєднання теорії та практики підготовки фахівців у галузі туризму. Інноваційним туристичним продуктом, створеним відповідно до плану роботи агенції STA, став профорієнтаційний тур, проведений у жовтні 2016 р. Профорієнтаційну роботу проводив професор Г. П. Складар. У турі взяли участь учні та вчителі освітніх закладів м. Полтави, гімназії м. Кременчука та Харківського технічного ліцею № 173. Учасники туру ознайомилися з пам'ятками та туристичною інфраструктурою міст Рига, Таллінн, Стокгольм, Вільнюс.

Георгій Павлович – бажаний гість на багатьох міжнародних конференціях як в Україні, так і за її межами (Румунія, Польща, Молдова). Як активний турист він особисто відвідав більше двадцяти провідних у туристичній галузі держав і мав можливість на власному досвіді побачити організацію туристичної інфраструктури, готельного та ресторанного господарства в Німеччині, США, Іспанії, Італії, Франції, Монако, Угорщині, Польщі, Чехії, Туреччині, Єгипті, Ізраїлі, Палестинській Автономії, КНР, Литві, Латвії, Естонії, Швеції, Данії, Австрії, Грузії, Румунії, Болгарії, Молдові тощо. Такий досвід численних мандрівок значно полегшує спілкування з молоддю під час університетських занять, корегує попередні уявлення, впливає на зміст лекцій, семінарів, наукових розвідок. Актуальні наукові пошуки Г. П. Складар пов'язані з розвитком ідей, сформульованих у його одноосібній монографії «Економічні умови і протиріччя розвитку споживчої кооперації в перехідній економіці» та у колективних монографіях

«Проблеми розвитку туристичного бізнесу» (2013) і «Модернізація туризмознавства: теорія і практика партнерства» (2015), виданих за його редакцією. Зокрема, це процес генезису кооперативів у туризмі; розвиток відносин партнерства у сфері туризму; обґрунтування туризмологічних особливостей концепцій «світ як господарство» та інклюзивного розвитку; концептів цілісної креативної господарюючої особистості, особистостей-пасіонарів-брендів; дозвілєво-туристичної діяльності тощо. Георгій Складар постійно звертає увагу на моральні аспекти людської діяльності. Кооперативи, на його думку, є форматом людського спротиву злу моральною силою в економіці. Турист, на погляд Г.П. Складар, не тільки фізично долає шлях до дестинації – це етична мандрівка особистості на полі добра і зла.

У 2002 р. Георгія Складар жителі міста обрали депутатом Полтавської міської ради по виборчому округу № 28. Рішенням першої сесії двадцять четвертого скликання його включено до складу постійної комісії з питань економічної політики, власності, фінансів і цін. Вже у липні 2002 р. депутат Г. П. Складар виїздив для вивчення досвіду реформування житлово-комунальної сфери у містах Комсомольську (нині Горішні Плавні) та Харкові. Основна увага у м. Комсомольську була приділена приватним житлово-експлуатаційним підприємством. Під його керівництвом група з чотирьох науковців Полтавського університету споживчої кооперації України мала змістовні зустрічі з міським головою, секретарем міської ради, працівниками житлово-комунальної сфери. Було виявлено, що в основі реформування житлово-експлуатаційної сфери був покладений принцип посилення мотивації роботи за рахунок переходу на спрощену схему оподаткування.

У Харкові депутат Г.П. Складар особисто ознайомився з роботою Східно-Української асоціації власників житла «Харків-центр», об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Висота», Слобожанського регіонального навчального центру програми «Партнерства громад». Було зроблено висновок, що при створенні приватних житлово-експлуатаційних підприємств та об'єднань співвласників (в першу чергу на базі будинків житлових кооперативів та новозбудованих будинків) в м. Полтава доцільно використовувати досвід таких міст.

У 2004 р. у м. Полтава депутат Г. П. Складар сприяв, зокрема, у вирішенні фінансових питань по парку культури та відпочинку «Перемога», який автор статті разом з Георгієм Павловичем в подальшому неодноразово відвідував у роки воєнного лихоліття. У тому ж 2004 р. міський голова Полтави А. Т. Кукоба у привітанні з нагоди ювілею депутата Г. П. Складар зазначив, що «у рідній Полтаві сповна розкрився його талант організатора й керівника, активного учасника всіх добрих справ, що робляться у нашому місті».

Активна професійна та громадська діяльність Георгія Скляра відмічена гідним чином. Він нагороджений знаком «Відмінник освіти України» (2004 р.), Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2002 р.), почесною трудовою відзнакою «Знак Пошани» Центральної спілки споживчих товариств України (Укоопспілки) (2011 р.), Почесною грамотою Всеукраїнської центральної спілки споживчих товариств та ЦК Профспілки працівників споживчої кооперації України (2019 р.), Грамотою Правління Укоопспілки та ЦК Профспілки працівників споживчої кооперації України (2007 р.), Почесною грамотою Полтавської обласної ради (2014р.), Грамотою Полтавської обласної ради (2008 р., 2022 р.), Грамотою Департаменту освіти і науки Полтавської облдержадміністрації (2018 р.), Почесною Грамотою Полтавського кооперативного інституту (1999р.), Почесною грамотою Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (2010 р.), Грамотою правління Полтавської обласної спілки споживчих товариств та Полтавського обласного комітету професійного спілки працівників споживчої кооперації (2004 р.), Грамотою Полтавського університету споживчої кооперації України (2004 р., 2007 р.) тощо.

Проте не лише відданість обраній справі, наукова компетентність, адміністративні та лекторські дарування досить красномовно характеризують Георгія Павловича як особистість. Найголовніші його якості – порядність, чесність, готовність завжди прийти на допомогу, вміння підтримати у важку хвилину. 24 лютого 2022 року життя мільйонів українців поділилося на «до» та «після». Повномасштабне вторгнення РФ зробило Харків та Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна одним із об'єктів запеклих атак авіацією, ракетами, артилерією. Масова загибель людей і жахливі руйнування змусили багатьох українців під обстрілами залишати свої домівки. З перших же днів війни Георгій Павлович постійно

підтримував мене своїми телефонними дзвінками, наполегливо радив якомога швидше навіть у умовах, що з кожним днем майже унеможлилювали масовий від'їзд харків'ян, рухатися до Полтави, в якій він надасть моїй родині можливості для проживання. Усі півроку нашого перебування у Полтаві до того часу, коли була визволена Харківщина, Георгій Павлович як міг допомагав мені, моїй родині, іншим знайомим та навіть малознайомим особам, які через війну опинилися зі статусом «ВПО» в його переповненому біженцями рідному місті.

Війна – надзвичайне важке випробування, і, безумовно, найважче усіх доводиться тим героїчним хлопцям, які тримають фронт, знищують ворога в траншеях, що промерзли в січневі ночі, перев'язують тяжко поранених друзів, віддають честь останкам тих, кого назавжди забирає земля. У тих, кого війна кидає від лінії вогню, а не навпаки, безумовно, інші умови. Проте і ці умови бувають різними. Георгій Павлович зробив усе від нього залежне, щоб моя родина мешкала у Полтаві повноцінним життям. Він відразу ознайомив мене з містом, з магазинами, в яких за демократичну ціну можна було придбати якісні товари, у вільний від нашого онлайн-викладання час він запрошував на засідання кафедри і додому, допомагав побутовими речами, постійно проводив для мене численні екскурсії містом, знайомив з новими колегами, співробітниками університету та місцевих музеїв, без яких важко увити неповторний чарівний шарм туристичної галузі Полтави. І увесь цей час він демонстрував не лише справжню гостинність, але й непереможну впевненість, віру в перемогу Добра, бо саме Добро і є зміст його душі.

Георгій Павлович дуже цінує художню літературу. Я хоча не пам'ятаю, чи є серед його улюблених авторів Гете, проте він живе ніби згідно з порадою великого поета: «Про що б ви не мріяли, робіть. Бо в зухвалості є геній, сила і магія!»

Serhii Lyman, Doctor Of History Sciences, Professor, V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody sq., 4, Kharkiv, Ukraine, 61022, e-mail: s.lyman@karazin.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0371-7181>

IN THE LANGUAGE OF WORKS AND TOURIST TRAVELS: TO THE 70TH ANNIVERSARY OF DOCTOR OF ECONOMIC SCIENCES, PROFESSOR HEORHIY PAVLOVICH SKLYAR

The article examines the biography and scientific and pedagogical activity of the famous higher education teacher, professor, administrator, public figure G. P. Sklyar, who turned 70 this year. The scientist made his main contribution to science in such areas as tourism and the economic potential of consumer cooperative trade enterprises. This is the subject of G. P. Sklyar's fundamental research, including his doctoral dissertation "Economic conditions and contradictions in the development of consumer cooperation in a transition economy". G. P. Sklyar is an experienced administrator and manager, dean of the faculty of advanced training, director of the Intersectoral Institute for Advanced Training and Retraining of Specialists, head of the Department of Tourism and Hotel Business at the Poltava University of Economics and Trade. Long-term scientific, pedagogical, social, administrative activity of G. P. Sklyar contributed to the development of Ukrainian science and the training of new personnel for the economy and tourism sector of Ukraine.

Keywords: *G. P. Sklyar, tourism business, tourismology, consumer cooperation, Poltava University of Economics and Trade.*